

Yükseköğretim Kurulu Tez Merkezinde (Yöktez) Yiyecek İçecek İşletmeciliği Alanında Kayıtlı Bulunan Tezlerin Bibliyometrik Analizi

*Bülent Aydın**

ÖZET

Yiyecek içecek işletmeciliği alanı, çok disiplinli olma özelliği nedeniyle birçok alandan araştırmacı ve akademisyen tarafından çeşitli yollarla araştırılmaktadır. Bu araştırma yollarından biri de lisansüstü tez düzeyinde yapılan araştırmalardır. Lisansüstü tezler, yiyecek içecek literatürünün önemli bir özelliğini göstermekte ve literatürün gelişmişlik seviyesi hakkında önemli bilgiler sağlamaktadır. Bu araştırmada da ticari yiyecek içecek alanına yönelik hazırlanan tezler araştırma konusu olarak seçilmiştir. Bu kapsamda ilgili alana yönelik 1988-2013 yılları arasında hazırlanan 179 tez olduğu belirlenmiştir. Araştırmada söz konusu tezlerin bibliyometrik olarak analiz edilmesi amaçlanmıştır. Bu analiz sonucunda yiyecek içecek alanının bilimsel iletişimine yönelik önemli bulgular elde edilmiştir. Bunlar; ilgili alanda en çok tercih edilen konular, araştırma türü, araştırma yaklaşımı, araştırma alanı, araştırma yürütülen anabilim dalları, üniversiteler, araştırmaya danışmanlık yapan kişiler vb. şeklinde önemli bulgulardan oluşmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Yiyecek İçecek İşletmeciliği, Yükseköğretim Kurulu Tez Merkezi, Bibliyometri

Jel Kodları: Q01, L83

Bibliometrics Analysis Of Thesis About Food Beverage Industry Registered In Thesis Center Of Council Of Higher Education

ABSTRACT

The field of food beverage industry because of multidisciplinary feature is researched by many researchers and faculty members using different ways. One of these ways is to research master thesis and doctoral dissertations. These resources point out crucial features of food beverage literacy and provide important information about development level of the literacy. In the research, the thesis and dissertations about commercial food beverage industry were selected for research topic. In this context, 179 thesis and dissertations were determined related to research topic conducted between 1988-2013. The aim of the research is to conduct a bibliometrics analysis of these thesis and dissertations. As a result of the analysis important findings were come out about food beverage industry. The findings consist of the most favorite topics, research type, research approach, research field, research department, universities, supervisors of the researches and etc.

Keywords: Food Beverage Industry, Thesis Center of Council of Higher Education, Bibliometrics

Jel Codes: Q01, L83

1. GİRİŞ

Üniversite ve araştırmacı sayısındaki artışa bağlı olarak, yiyecek içecek alanına yönelik olarak hazırlanan tezlerin sayısında da her geçen gün artış olmaktadır. Hazırlanan tezler, alanın çok disiplinli yapısından ötürü farklı anabilim dallarında ve farklı bölümlerde ortaya konulmaktadır. Ancak farklı farklı alanlarda ortaya konulan bu tezlerin bir araya toplanması ve bütünleşik bir bakış açısıyla değerlendirilmesi gerekmektedir. Dolayısıyla bu alanda ortaya konulmuş tezlerin bütünleşik bir bakış açısıyla incelenmesi için bibliyometri tekniğinin kullanılmasına ihtiyaç duyulmaktadır.

Kitap, dergi ve diğer bilgi kaynaklarının matematiksel ve istatistiksel olarak incelenmesinde yararlanılan tekniklerden biri olan bibliyometri (Broadus 1987; Al ve Coştur 2007), bilimsel iletişimde, literatürün gelişiminde ve ilgili alandaki genel eğilimlerin ortaya konulmasında önemli bir araç rolünü görmektedir. Özellikle belirli bir alanda ve bu alanın alt dallarında literatürün gelişimini tespit etmek için araştırmacılar tarafından çokça tercih edildiği yapılan araştırmalarla da ortaya konulmuştur (Palmer vd. 2005; Evren ve Kozak 2013).

Belirli bir alanda literatürün gelişimini ortaya koymak, gelecek araştırmacılara yol haritası oluşturmak açısından pek çok alanda bibliyometri tekniğinden faydalanılmaktadır. Ancak pek çok alanda bir analiz tekniği olarak kullanılmasına rağmen turizmin bir alt dalı olan yiyecek içecek alanında kullanılmasına ilişkin araştırmalara rastlanamamıştır. Yiyecek içecek alanını bu alanda faaliyet gösteren işletmeler oluşturmaktadır. Bunlar ise genel olarak ticari ve kurumsal yiyecek içecek işletmelerinden oluşmaktadır. Bu işletmelere yönelik yapılan araştırmalar genel olarak yiyecek içecek alanına yönelik literatürü şekillendirmektedir. Dolayısıyla yiyecek içecek alanında yapılacak bibliyometrik araştırmalarla, alan hakkında araştırmacılara kısa ve açıklayıcı bilgilerin sağlanmasına ihtiyaç duyulmaktadır. Bu araştırma ile de bu ihtiyacın giderilmesi için 1987 yılından itibaren üniversitelerde yapılan yüksek lisans, doktora, sanatta yeterlik ve tıpta uzmanlık tezlerini toplayarak, araştırmacıların hizmetine sunmakta (Ulusal Tez Merkezi 2013) olan Yükseköğretim Kurulu Tez Merkezinin incelenmesi uygun görülmüştür. Bu bağlamda tez merkezinde yiyecek içecek alanında ortaya konulmuş 179 tezin bibliyometrik analiz tekniği ile incelenmesi hedeflenmiştir. Araştırma ile birlikte alanda yapılan çalışmalara bir bütünlük içerisinde bakılarak yönelimler belirlenmeye çalışılacaktır. Dolayısıyla gelecek araştırmacılara alan ile ilgili ışık tutulacak ve gelecekte hazırlayacakları tezlerde tekrara düşmemeleri, orijinal ve yaratıcı olmalarına katkı sağlanacaktır.

2. KURAM ve LİTERATÜR

Turizm alanında (Hall 2011) ve diğer alanlarda artış gösteren çalışmalardan ötürü bibliyometri tekniği, önemli bir konu haline gelmiştir. İlk olarak 1969 yılında Alan Pritchard tarafından kullanıldığı belirtilen bibliyometri terimi (Broadus 1987; Lawani 2009) pek çok alanda bir analiz tekniği olarak kullanılmaktadır. Bibliyometrik araştırmalar ile bir ülkenin bilimsel yayın gelişimi değerlendirilebildiği (Kozak, 1994; 1995) gibi araştırmacıların ve kurumların yayın açısından performansları da ölçülebilmektedir (Şakar ve Cerit 2013).

Pritchard (1969) bibliyometrinin yazın alanındaki gelişmeleri göstermesi açısından birçok bilim alanında da kullanılabileceğini belirtmiştir. Pritchard'ın bu öngörüsünden hareketle bibliyometri kullanımının günümüzde ulaştığı seviye değerlendirildiğinde; her alanda bibliyometrik çalışmalara önem verildiği görülmekte ve Pritchard'ın bu tahmininde haklı çıktığı anlaşılmaktadır. Bilimsel alandaki hızlı ilerlemeler, günümüzde artan üniversite, araştırmacı ve araştırmalar düşünüldüğünde (Evren ve Kozak 2013); her bir alan hakkında kısa ve açıklayıcı bilgilere sahip olmanın ne kadar önemli olduğu görülebilmektedir.

Son yıllarda artan yayın sayısı ile birlikte bibliyometri konusuna gösterilen ilginin de arttığı belirtilmiştir (Şakar ve Cerit 2013).WOS'ta (Web of Science) yapılan taramada SSCI (SocialSciencesCitation Index) kapsamında 1 Ocak 1980- 29 Ağustos 2012 tarihleri arasında konu başlığında 'bibliometric' kelimesi yer alan 2.072 yayın tespit edilmiştir (Şakar ve Cerit 2013).

Şakar ve Cerit'e (2013:57) göre pazarlama alanına yönelik bibliyometrik çalışmaların uluslararası alanda oldukça yaygın olduğu belirtilmiştir. Benzer şekilde Türkiye'de de turizm alanında yapılan bibliyometrik çalışmalar incelendiğinde turizm pazarlaması alanına yönelik çalışmaların çokluğu dikkat çekmektedir. Bibliyometrik çalışmalara bakıldığında bu çalışmalarda atıf analizi ve içerik analizi şeklinde çalışmaların yoğunlaştığı görülmektedir. Bu çalışmaların genel olarak dergiler ve içerisindeki makalelere (Arslan ve Emeksiz, 2016) ve tezlere yoğunlaştığı anlaşılmaktadır. Turizm alanında yapılan bibliyometrik çalışmalarda da aynı durum söz konusu olmaktadır.

Dergilere yoğunlaşan çalışmalara bakıldığında; Ma ve Law (2009) turizmin bileşenlerini belirlemek için Annals of Tourism Research (ATR) dergisinde 1973 ve 2006 yılları arasında yayınlanan makalelerde içerik analizi gerçekleştirmişlerdir. İçöz ve Kozak (1999) Turizm İşletmeciliği dergisinin turizm literatürüne katkısını incelemişleridir. Özellikle bu araştırmada birinci kuşak turizmcilerin daha çok kavramsal çalışmalara yöneldikleri ve dolayısıyla yürütülen tezlerin de makro konulara yöneldiği ileri sürülmüştür. Kozak (1995) Türkiye'de yayımlanan turizm konulu makaleler üzerine bir inceleme gerçekleştirmiş ve bu çalışmada da önemli bulgulara ulaşmıştır. Kozak (1994) Anatolia dergisinde yayımlanan yazarlar üzerine

bir inceleme yapmıştır. Evren ve Kozak (2013) Türkiye’de turizm ve konaklamaya ilişkin yayınlanan makaleler üzerinde bibliyometrik bir analiz gerçekleştirmişlerdir. Bu çalışmada turizm yönetimi, organizasyonu, pazarlaması ve turizm ekonomisi gibi konuların akademisyenler arasında daha çok çalışılan konular olduğunu tespit etmişlerdir.

Tezlere yoğunlaşan çalışmalara bakıldığında; Kozak (2001) Türkiye’de turizm pazarlaması literatürünün gelişim sürecini lisansüstü tezlerde yaptığı araştırma ile orta çıkarmaya çalışmıştır. Bu çalışmada 1972-1998 yılları arasında hazırlanmış tezler incelenerek önemli bulgular elde edilmiştir. Bulgulara göre tezlerin büyük bölümü yüksek lisans düzeyinde ve İstanbul- Gazi- Marmara- Hacettepe- Dokuz Eylül üniversitelerinde hazırlanmıştır. Arendt (2000) Kuzey Amerika’daki 1951-1998 yılları arasında ortaya konulmuş yüksek lisans ve doktora tezlerini incelemiştir. Bu çalışmada en çok tezin 1990’lı yıllarda ortaya konulduğunu belirtmiştir. Jafari ve Aaser (1988) çevrimiçi tez özetlerinde turizm konulu doktora tezlerinde bir araştırma yapmışlardır. Bu çalışmada çevrimiçi özeti bulunan ilk doktora tezinin 1951 yılında ortaya konulduğu iddia edilmiştir. 1970’lerin ilk yarısında tez sayılarının artış gösterdiğini belirtmişlerdir. Araştırmacılara göre tezlerin ortaya konulduğu temel disiplinler ise şu şekildedir: Ekonomi, antropoloji, coğrafya, rekreasyon, işletme, eğitim, sosyoloji, şehir ve kent planlaması, siyasi bilimler, güzel sanatlar, sosyal hizmetler, teoloji, tarih, iletişim ve halka ilişkiler şeklindedir.

3. ARAŞTIRMA YÖNTEMİ

Bu araştırma ile Yükseköğretim Kurulu Tez Merkezinde bulunan ve 1988-2013 yılları arasında (25 yıl) ticari yiyecek içecek işletmeciliği alanında ortaya konulan yüksek lisans ve doktora tezlerinin çeşitli parametreler doğrultusunda bibliyometrik analizinin gerçekleştirilmesi amaçlanmıştır. Bu parametreler; tezin yılı, tezin hazırlandığı anabilim dalı, tezin hazırlandığı üniversite, hazırlandığı enstitü, konusu, danışmanlığını yürüten kişi, danışmanlığı yürüten kişinin unvanı, araştırma türü, araştırma yaklaşımı ve araştırma alanı şeklindedir. Alan Pritchard’a (1969) göre bibliyometri matematiksel ve istatistiksel tekniklerin kitap ve diğer iletişim alanlarına uygulanması olarak tanımlanmaktadır. Bibliyometrik araştırmalarda belge ya da yayınların belirli özellikleri analiz edilerek bilimsel iletişime ilişkin çeşitli bulgular elde edilmektedir (Al ve Coştur 2007).

Araştırma için Yükseköğretim Kurulu Tez Merkezine kişiye özel kullanıcı adı ve şifreyle 31.10.2013 tarihinde giriş yapılmış ve aşağıdaki Tablo 1’de de gösterilmiş olan anahtar kelimeler ve farklı arama yerleri kullanılarak toplamda 613 tane teze ulaşılmıştır. Daha sonra bu tezler içerik olarak incelenmiş ve araştırma kapsamına girmeyen tezler (kurumsal işletmelere yönelik tezler) içlerinden çıkarılmıştır. Dolayısıyla geri kalan 179 tez üzerinden işlemler gerçekleştirilmiştir. Bu çalışmada bibliyometrik temelli bir inceleme sergilenmiştir. Bu kapsamda bilimsel bilgiler matematik ve istatistikî yöntemlere uygun hale getirilmiştir. Araştırmada elde edilen

veriler istatistik paket programı olan SPSS yardımıyla analiz edilmiştir. Araştırmada tanımlayıcı istatistikler uygulanmış, yüzde ve frekans değerleri belirlenmiştir.

Tablo 1: Tezlerin Aranmasında Kullanılan Anahtar Kelimeler ve Aranılan Yerler

Tarama Terimi	Aranılan Yer	Sonuç
Yiyecek içecek	Tez adı	35
Yiyecek içecek	Dizin terimi	87
Yiyecek ve içecek	Tez adı	17
Yiyecek ve içecek	Dizin terimi	0
Restoran	Tez adı	28
Restoran	Dizin terimi	21
Restaurant	Tez adı	41
Restaurant	Dizin terimi	31
Catering	Tez adı	39
Catering	Dizin terimi	13
Otellerde yiyecek içecek	Tez adı	1
Otellerde yiyecek içecek	Dizin terimi	0
Fastfood	Tez adı	22
Fastfood	Dizin terimi	33
Lokanta	Tez adı	11
Lokanta	Dizin terimi	3
Mutfak	Tez adı	143
Mutfak	Dizin terimi	88
<i>İzinli ve izinsiz ulaşılan tez toplamı</i>		613
<i>Tez listesine aynı tezin iki kez hesaplanmış olması ve bunların çıkarılması</i>		-238
<i>İzinli ve izinsiz kalan tez toplamı</i>		375
<i>Ticari olmayan işletmelere yönelik olan tezlerin listeden çıkarılması</i>		-196
<i>Nihai olarak araştırma için kalan tezlerin toplamı</i>		179

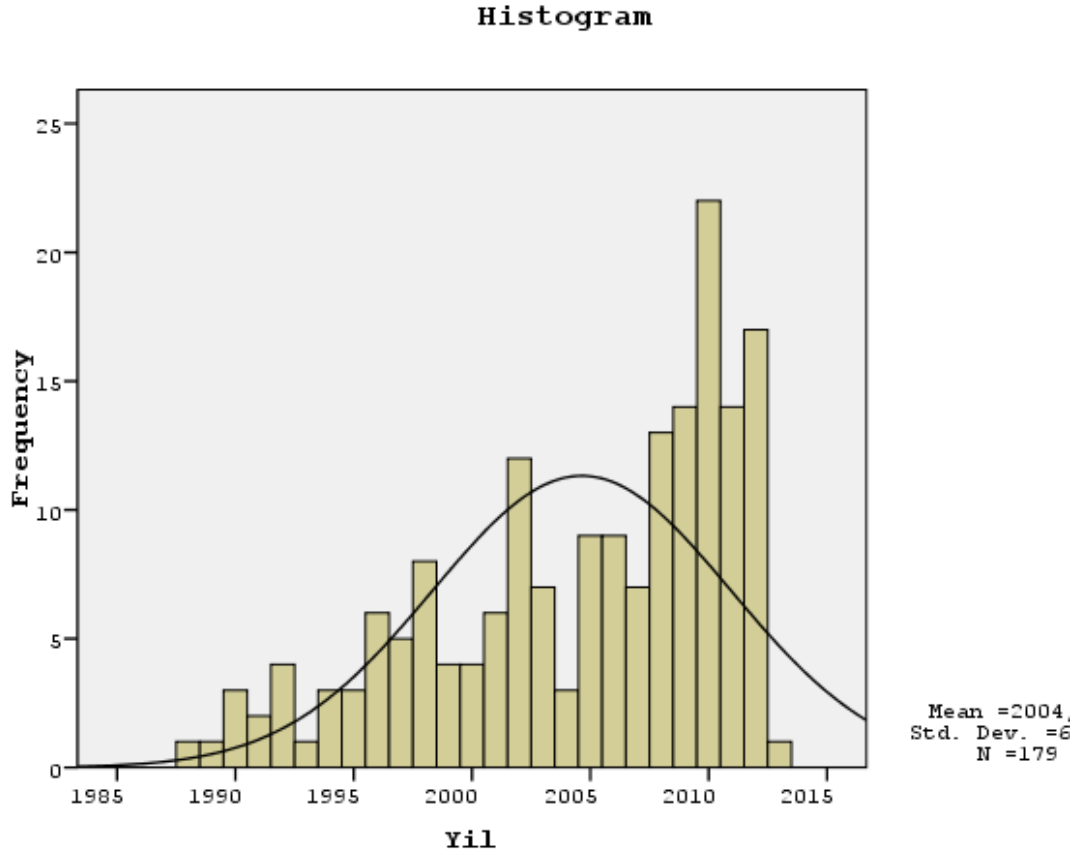
4. BULGULAR

Araştırma sonucunda ulaşılan bulgular aşağıda tablolarda sırasıyla belirtilmiştir. İlk olarak Tablo 2’de tezlerin yıllara göre dağılımı gösterilmiştir. Tablo incelendiğinde yiyecek içecek alanında en fazla tezin 2010 yılında yapıldığı görülmektedir. Yapılan tez sayılarında geçmişten günümüze doğru bir artış olduğu gözlemlenirken bu artışın da düzenli olmadığı anlaşılmaktadır. 2008 yılı itibarıyla hazırlanan tez sayısında büyük bir artış olduğu, bunun da artan üniversite ve

araştırmacı sayısına bağlanabileceği düşünülmektedir. Özellikle 2007 yılından itibaren Türkiye’de yeni üniversiteler kurulmuş ve bu üniversitelerdeki akademik kadro açığını kapatmak için çok sayıda araştırmacı alınmıştır. Bu araştırmacıların yüksek lisans ve doktora eğitimine başlamaları ile birlikte hazırlanan tez sayısı da artış gösterdiği tahmin edilmektedir.

Tablo 2: Yıllara Göre Tezlerin Dağılımları

Yıl	Frekans (n)	Yüzde (%)
1988	1	0,6
1989	1	0,6
1990	3	1,7
1991	2	1,1
1992	4	2,2
1993	1	0,6
1994	3	1,7
1995	3	1,7
1996	6	3,4
1997	5	2,8
1998	8	4,5
1999	4	2,2
2000	4	2,2
2001	6	3,4
2002	12	6,7
2003	7	3,9
2004	3	1,7
2005	9	5
2006	9	5
2007	7	3,9
2008	13	7,3
2009	14	7,8
2010	22	12,3
2011	14	7,8
2012	17	9,5
2013	1	0,6
Toplam	179	100



Şekil 1: Tezlerin Yıllara Göre Dağılımı

Tezlerin anabilim dalına göre dağılımları aşağıdaki Tablo 3’te verilmiştir. Bu dağılımlar incelendiğinde yiyecek içecek alanına yönelik en çok tezin, Turizm İşletmeciliği Anabilim Dalında yapıldığı görülmektedir. Özellikle turizm ile ilgili olan ve çok az sayıda tez hazırlanan anabilim dalları da Turizm İşletmeciliği Anabilim Dalı altında değerlendirilmiştir. Bu anabilim dalını sırasıyla İşletme, Gıda Mühendisliği ve Aile Ekonomisi ve Beslenme Eğitimi Anabilim Dalı takip etmektedir. Dolayısıyla bu dört anabilim dalının yiyecek içecek alanını besleyen temel anabilim dalları olduğu anlaşılmaktadır. Araştırmada anabilim dalı bilgisine ulaşamayan tezler bilinmeyen ismi altında toplanmış ve bunlar tabloda da sunulmuştur.

Tablo 3: Anabilim Dallarına Göre Tezlerin Dağılımı

Anabilim Dalları	Frekans (n)	Yüzde (%)
Turizm İşletmeciliği	60	33,6
İşletme	23	12,8
Gıda Mühendisliği	13	7,3
Aile Ekonomisi ve Beslenme Eğitimi	8	4,5
Halk Sağlığı	6	3,4
Besin Hijyeni ve Teknolojisi	4	2,2
İç Mimarlık	3	1,8
İç Mimarlık Ana sanat	3	1,7
Mimarlık	3	1,7
Çocuk Gelişimi ve Ev Yönetimi Eğitimi	2	1,1
Beslenme ve Diyetetik	1	0,6
Biyoloji	1	0,6
Ekonometri	1	0,6
Endüstri Mühendisliği	1	0,6
Ev Ekonomisi	2	1,1
İşletme Yönetimi	1	0,6
Kamu Yönetimi	1	0,6
Matematik ve Bilgisayar Bilimleri	1	0,6
Mikrobiyoloji	1	0,6
Sosyoloji	1	0,6
Tarım Ekonomisi	1	0,6
Toplam Kalite	1	0,6
Uluslararası Ticaret	2	1,1
Bilinmeyen	39	21,8
Toplam	179	100

Aşağıdaki Tablo 4'te tezlerin üniversitelere ve düzeylere göre dağılımı verilmiştir. Yapılan incelemede yiyecek içecek alanında 44 üniversitede 179 tez çalışması yapıldığı belirlenmiştir. Yiyecek içecek alanında dört ve üstü tez hazırlanmış üniversiteler tabloda isimleri belirtilirken dörtten az tez hazırlanmış üniversiteler diğerleri başlığı altında toplanmıştır. Tablo incelendiğinde yiyecek içecek alanında 13 üniversitenin ismi ön plana çıkmaktadır. Bunlar içerisinde de en çok tezin Gazi Üniversitesinde ve yüksek lisans düzeyinde yapıldığı görülmektedir. Bu üniversiteyi sırasıyla İstanbul, Marmara ve Balıkesir üniversiteleri takip etmektedir. Bu üniversitelerin ön plana çıkmasındaki neden ise köklü üniversiteler olmaları ve bu alanda ilk lisansüstü programlar bulundurmalarından kaynaklandığı düşünülmektedir.

Tablo incelendiğinde yiyecek içecek alanında iki tür düzeyde (yüksek lisans ve doktora) tezlerin hazırlandığı görülmektedir. Ayrıca, hangi düzeyde hazırlandığı belli olmayan iki tezin de olduğu görülmektedir. Araştırma verilerine göre 1988-2013 yılları arasında en çok tezin yüksek lisans düzeyinde hazırlandığı görülmektedir. Ayrıca, yüksek lisans ve doktora tezleri arasında da büyük bir fark olduğu dikkat çekmektedir. Bu durum ilgili üniversitelerde yüksek lisans programının daha erken başlamış olmasından ve ayrıca çoğu üniversitede ise doktora programının bulunmamasından kaynaklandığı düşünülmektedir.

Tablo 4: Üniversite ve Düzeylere Göre Tezlerin Dağılımları

Üniversite	Yüksek Lisans	Doktora	Bilinmeyen	Toplam	Yüzde (%)
Gazi Üniversitesi	24	1		25	14,0
İstanbul Üniversitesi	17	1		18	10,1
Marmara Üniversitesi	11	1		12	6,7
Balıkesir Üniversitesi	8	3		11	6,1
Dokuz Eylül Üniversitesi	7	2		9	5,0
Anadolu Üniversitesi	6	2		8	4,5
Hacettepe Üniversitesi	7	1		8	4,5
Namık Kemal Üniversitesi	7			7	3,9
Adnan Menderes Üniversitesi	2	3		5	2,8
Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi	4		1	5	2,8
Sakarya Üniversitesi	5			5	2,8
Uludağ Üniversitesi	4			4	2,2
Çanakkale O.M.Ü	4			4	2,2
Diğer Üniversiteler	55	2	1	58	32,2
Toplam	161	16	2	179	100

Aşağıdaki Tablo 5’te tezlerin enstitülere göre dağılımları verilmiştir. Tablo incelendiğinde yiyecek içecek alanına yönelik tezlerin beş enstitü altında hazırlandığı görülmektedir. Bu enstitüler içerisinde de en çok tezin sosyal bilimler enstitüsü altında hazırlandığı görülmektedir. Bu durum, yiyecek içecek alanının sosyal bir alan olması ve bu alanda daha çok sosyal bilimleri ilgilendiren konuların ağırlıklı olarak çalışılmış olmasından kaynaklandığı düşünülmektedir.

Tablo 5: Enstitülere Göre Tezlerin Dağılımı

Enstitü	Frekans (n)	Yüzde (%)
Sosyal Bilimler	112	62,6
Fen Bilimleri	32	17,9
Eğitim Bilimleri	19	10,6
Sağlık Bilimleri	11	6,1
Güzel Sanatlar	2	1,1
Diğerleri	3	1,1
Toplam	179	100

Aşağıdaki Tablo 6’de tezlerin konulara göre dağılımı gösterilmiştir. Tabloda da görüleceği üzere yiyecek içecek alanında dokuz konu üzerinde çalışılmıştır. Bu konular içerisinde en çok çalışılan konunun yönetim ve organizasyon olduğu görülmektedir. Bu konuyu sırasıyla üretim yönetimi ve pazarlama ve ekonomi konuları takip etmektedir. Yiyecek içecek alanında hazırlanan bu tezlerde söz konusu konuların öne çıkması, bu alanda işletmecilik ağırlıklı konuların çalışıldığını göstermektedir. Dolayısıyla yiyecek içecek alanının daha çok işletmecilik felsefesiyle değerlendirildiği anlaşılmaktadır. Ayrıca bu alanda gıda mühendisliği, halk sağlığı ve mimarlık konularının da azımsanmayacak bir oranda çalışıldığı görülmektedir.

Tablo 6: Konulara Göre Tezlerin Dağılımı

Konu	Frekans (n)	Yüzde (%)
Yönetim ve Organizasyon	49	27,4
Üretim Yönetimi ve Pazarlama	45	25,1
Eğitim	20	11,2
Ekonomi (Muhasebe ve Finans)	15	8,4
Gıda Mühendisliği	15	8,4
Halk Sağlığı	15	8,4
Mimarlık	10	5,6
Endüstri Mühendisliği	4	2,2
Bilgisayar Mühendisliği	3	1,7
Diğer Konular	3	1,7
Toplam	179	100

Tezlerin danışmanlarına göre yapılan değerlendirmede yiyecek içecek alanında sadece bir tez çalışmasına danışmanlık yapanlar diğerleri başlığı altında toplanmış, iki ve üstü tez çalışmasına danışmanlık yapanların ise tabloda isimleri belirtilmiştir. Aşağıda Tablo 7’de de görüleceği üzere tezlere en çok danışmanlık yapan kişi Dündar Denizer olduğu ve onu sırasıyla Ahmet Aktaş ve diğer danışmanların takip ettiği görülmektedir. Danışmanların toplam yönettiği tez sayısı dikkate alındığında, yiyecek içecek alanına yönelik çok az oranda tez yönettikleri görülmektedir. Özellikle yiyecek içecek alanına yönelik tezlere danışmanlık yapan ve bu araştırmada ön plana çıkan danışmanların toplam yönettikleri tez sayısı dikkat çekmektedir. Tabloda da görüleceği üzere ilgili tüm danışmanlar farklı alanlarda da tezlere danışmanlık yaptıkları ve yiyecek içecek alanının da bu alanlardan sadece biri olduğu görülmektedir.

Tablo 7: Tezlerin Danışmanlarına Göre Dağılımı

Danışman	Yiyecek Alanında Tez Sayısı	İçecek Yönettiği	Toplam Yönettiği Tez Sayısı	Yüzde (%)
Dündar Denizer	5		13	38,4
Ahmet Aktaş	4		19	21
Alp Timur	3		41	7,3
Ertuğrul Çetiner	3		34	8,8
Cevdet Avcıkurt	3		15	20
Cahide Yağmur	2		12	16,6
Ali Fuat Ersoy	2		18	11,1
Füsun İstanbullu Dinçer	2		20	10
Diğerleri	155		-	-
Toplam	179		-	-

Tezlerin unvanlara göre dağılımına yönelik veriler, aşağıda Tablo 8’de gösterilmiştir. Tablo incelendiğinde yiyecek içecek alanında çalışılmış tezlere en çok danışmanlık yapan akademisyenlerin Prof. Dr. unvanı altında tezlere danışmanlık yaptıkları belirlenmiştir. Bu unvanı sırasıyla Doç. Dr. ve Yrd. Doç. Dr. unvanlarının takip ettiği görülmektedir. Söz konusu unvanların bu şekilde dağılması üniversitelerdeki akademik unvanların dağılımı ile de yakın ilişkili olduğu düşünülmektedir. Ayrıca, yüksek lisans ve doktora öğrencileri tarafından tercih edilen akademik unvan ile de yakın ilişkili olduğu düşünülmektedir. Dolayısıyla Prof. Dr. unvanına sahip danışmanların bu alanda daha çok tercih edildiği ya da üniversitelerde bu unvana sahip akademisyenlerin diğerlerinden daha fazla olduğu söylenebilir.

Tablo 8: Tezlerin Unvanlara Göre Dağılımı

Danışman	Frekans (n)	Yüzde (%)
Prof. Dr.	83	46,4
Doç. Dr.	49	27,4
Yrd. Doç.	44	24,6
Dr.	1	0,6
Öğr. Gör.	1	0,6
Belirsiz	1	0,6
Toplam	179	100

Tezlerde iki araştırma türü (uygulamalı ve kavramsal) dikkate alınarak incelenmiş ve ortaya çıkan bulgular aşağıda Tablo 9’da gösterilmiştir. Buna göre en çok uygulamalı araştırmalar yapıldığı ortaya çıkmıştır. Yiyecek içecek alanında kavramsal araştırmaların çok az olduğu dikkat çekicidir. Bazı tezler, mevcut bilgilerden araştırma türü tespit edilemediği için belirsiz olarak işaretlenmiştir. Bu araştırmada uygulamalı çalışmaların çoğunlukta olması literatürde tartışılan veya belirsizliğini koruyan kavramların çok az olduğunu göstermektedir. Bu nedenle araştırmaların uygulamaya dönük gerçekleştiği anlaşılmaktadır.

Tablo 9: Tezlerin Araştırma Türlerine Göre Dağılımı

Araştırma Türü	Frekans (n)	Yüzde (%)
Uygulamalı	160	89,4
Kavramsal	9	5
Belirsiz	10	5,6
Toplam	179	100

Tezlerde üç (nitel, nicel ve karma) araştırma yaklaşımı dikkate alınarak analizler gerçekleştirilmiştir. Tablo 10’da da görüleceği üzere araştırma yaklaşımı olarak en çok nicel araştırma yaklaşımından yararlanılmıştır. Bu araştırma yaklaşımını sırasıyla karma araştırma yaklaşımı ve nitel araştırma yaklaşımı takip etmektedir. Araştırma yaklaşımı tespit edilemeyen tezler belirsiz olarak değerlendirilmiştir. Araştırmada nicel araştırmaların çoğunlukta olması dikkat çekicidir. Bu durum yiyecek içecek alanına yönelik derinlemesine çalışmaların da çok az olduğunu göstermektedir.

Tablo 10: Tezlerin Araştırma Yaklaşımına Göre Dağılımı

Araştırma Yaklaşımı	Frekans (n)	Yüzde (%)
Nicel	117	65,4
Karma	25	14
Nitel	14	7,8
Belirsiz	23	12,8
Toplam	179	100

Araştırma alanına göre tezler, sekiz alan dikkate alınarak incelenmiştir. Bu alanlar aşağıda Tablo 11’de de görülmektedir. Yapılan analizde tezlerde daha çok otellerin araştırma alanı olarak seçildiği ve onu sırasıyla birden çok alan, catering işletmeleri, fastfood restoranları ve bağımsız ve geleneksel restoranların takip ettiği görülmektedir. Araştırmada daha çok otellerin araştırma alanı olarak seçilmesi, araştırmacıların otel bünyesinde faaliyet gösteren yiyecek içecek departmanlarına yönelik çalıştıklarını göstermektedir. Birden çok alana yönelik yapılan araştırmaların sayısı dikkate alındığında, karşılaştırmalı araştırmaların da yapıldığı anlaşılmaktadır.

Tablo 11. Tezlerin Araştırma Alanına Göre Dağılımı

Verilerin Toplama Yeri	Frekans (n)	Yüzde (%)
Oteller	61	34,1
Birden çok alan	45	25,1
Catering İşletmeleri	25	14
Fastfood Restoranları	19	10,6
Bağımsız ve Geleneksel Restoranlar (bütün restoran tipleri dâhil)	14	7,8
Kurvaziyer gemiler	1	0,6
Belirsiz	14	7,8
Toplam	179	100

5. SONUÇ ve TARTIŞMA

Bu araştırma kapsamında Yükseköğretim Kurulu Tez Merkezi’nde (YÖKTEZ) bulunan ve ticari yiyecek içecek işletmelerine yönelik hazırlanan tezler incelenmiştir. Tez merkezinde bu kapsamda hazırlanmış 179 tez tespit edilmiştir. Bu tezlerin tarih itibarıyla 1988-2013 yılları arasında hazırlandığı belirlenmiştir. Bu yıllar arasında da en çok tezin 2010 yılında ve düzey itibarıyla da yüksek lisans düzeyinde hazırlandığı belirlenmiştir. Kozak’ da (2001) 1972-1998 yılları arasında hazırlanan tezler üzerinde yaptığı araştırmada benzer bir sonuca ulaşmıştır.

Dolayısıyla bu bulgular değerlendirildiğinde geçmişten günümüze yüksek lisans ve doktora düzeyinde hazırlanan tez sayılarında büyük farklılıklar olduğu; bu farklılığın da üç nedeni olduğu tahmin edilmektedir. Birincisi belirli bir alanda yüksek lisans düzeyinde tez hazırlayan kişilerin doktora düzeyinde alan değiştirmiş olabilecekleri, ikincisi yüksek lisans düzeyinde tez hazırlayan kişilerin doktora eğitimine devam etmemiş oldukları ve üçüncüsü ise üniversitelerde daha çok yüksek lisans programının olması ancak doktora programlarının olmamasından kaynaklandığı tahmin edilmektedir.

Anabilim dalı dikkate alınarak yapılan incelemelerde yiyecek içecek alanında en çok tezin turizm işletmeciliği anabilim dalında hazırlandığı ortaya çıkmıştır. Bu anabilim dalını sırasıyla işletme ve gıda mühendisliği anabilim dalları takip etmiştir. Tezlerin hazırlandığı üniversiteler incelendiğinde bu alanda en çok tezin Gazi Üniversitesinde hazırlandığı ve bu üniversiteyi de sırasıyla İstanbul ve Marmara üniversitelerinin takip ettiği belirlenmiştir. Bu sonuç Kozak'ın (2001) araştırma sonucu ile benzerlik gösterse de Kozak'ın araştırmasında en çok tezin İstanbul üniversitesinde hazırlandığı ortaya çıkmış ve bu üniversiteyi sırasıyla Gazi ve Marmara üniversiteleri takip etmiştir. Bu açıdan iki araştırma sonuçları itibariyle farklılık göstermiştir.

Hazırlanan tezlerin enstitülere göre dağılımı incelendiğinde, bu alanda en çok tezin sosyal bilimler enstitüsünde hazırlandığı tespit edilmiştir. Bu enstitüyü de sırasıyla fen bilimleri ve eğitim bilimleri enstitüleri takip etmiştir. Tezlerin hangi konularda daha çok hazırlandığını belirlemek amacıyla yapılan değerlendirmede bu alanda daha çok yönetim ve organizasyon konusunun çalışıldığı ve bu konuyu da sırasıyla üretim yönetimi ve pazarlama ve ekonomi konusunun takip ettiği belirlenmiştir. Bu çalışmada ulaşılan sonuç Çiçek ve Kozak (2012) ve Evren ve Kozak'ın (2013) araştırma sonuçları ile de paralellik göstermektedir. Evren ve Kozak'ın (2013) araştırmalarında akademisyenlerin daha çok yönetim, pazarlama ve ekonomi konularını çalıştıkları belirtilmiştir. Dolayısıyla akademisyenlerin ilgi duydukları konuların çalışılan tez konularına da yansdığı görülmektedir.

Tezlerin danışmanlarına göre dağılımı hususunda yapılan incelemede yiyecek içecek alanında en çok tezin Dünder Denizer'in danışmanlığında hazırlandığı ve onu da Ahmet Aktaş'ın takip ettiği belirlenmiştir. Ancak yönettikleri toplam tez sayısı içerisinde ticari yiyecek içecek alanına yönelik tezlerin çok az olduğu da görülmüştür. Unvanlara göre tezlerin dağılımına bakıldığında, en çok tezin Prof. Dr. unvanına sahip danışmanlarca yürütüldüğü ve bu unvanı sırasıyla Doç. Dr. ve Yrd. Doç. Dr. unvanlarının takip ettiği görülmüştür. Bu sonuç tezlerde öne çıkan unvanlarla; makalelerde öne çıkan unvanların birbirinden farklı olduğunu da göstermektedir. Genel olarak makalelerde Yrd. Doç. Dr. unvanının öne çıktığı (Kozak, 1994; Kozak, 1995; Kozak ve İçöz, 1999; Çiçek ve Kozak, 2012) belirtilirken tezlerde Prof. Dr. unvanının öne çıktığı görülmektedir.

Tezlerin daha çok hangi araştırma türünü uyguladıklarını belirlemek için yapılan incelemede yiyecek içecek alanında daha çok uygulamalı araştırmaların tercih edildiği belirlenmiştir. Bu sonuç literatürdeki bazı araştırma sonuçları ile (Çiçek ve Kozak, 2012; Evren ve Kozak, 2013) benzerlik gösterse de bazıları ile farklılık göstermektedir (Kozak, 1994; 1995).

Tezlerde araştırma yaklaşımı olarak en çok kullanılan yaklaşımın nicel araştırma yaklaşımı olduğu ve onu da karma araştırma yaklaşımının takip ettiği belirlenmiştir. Tezlerin araştırma alanına göre dağılımı hususunda yapılan incelemede ise yiyecek içecek alanında en çok tercih edilen araştırma alanının oteller olduğu ve onu da birden çok alanda uygulanan tezlerin takip ettiği belirlenmiştir. Gelecek araştırmalarda benzer bir yaklaşımla veriler yeniden incelenebilir ve mevcut durum ortaya konularak boylamsal bir bakış ile tartışılabilir.

KAYNAKÇA

- Al U. ve Coştur R. (2007). Türk Psikoloji Dergisi'nin Bibliyometrik Profili, *Türk kütüphaneciliği*, 21(2): 142-163.
- Arslan E. ve Emeksiz M. (2016). Konaklama İşletmelerinde Çevre Yönetimi Konusunun Bibliyometrik Profili ve Gelecek Çalışmalar İçin Öneriler, *JOMAT: Disiplinlerarası Akademik Turizm Dergisi*, 1 (1): 1-12.
- Broadus R. N. (1987). Toward a Definition of "Bibliometrics", *Scientometrics*, 12 (5-6): 373-379.
- Çiçek D. ve Kozak N. (2012). Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi'nde Yayımlanan Hakem Denetimli Makalelerin Bibliyometrik Profili, *Türk Kütüphaneciliği*, 26(4): 734-756.
- Evren, S., & Kozak, N. (2014). Bibliometric analysis of tourism and hospitality related articles published in Turkey. *Anatolia*, 25(1), 61-80.
- Jafari J. ve Aaser D. (1988). Tourism as the Subject of Doctoral Dissertations, *Annals of Tourism Research*, 15(3): 407-429.
- Kozak N. (1994). Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi'nde Yayımlanan Yazılar Üzerine Bir İnceleme, *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 5, 22-33.
- Kozak N. (1995). Türkiye'de Yayımlanan Turizm Konulu Makaleler Üzerine Bir İnceleme, *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 6(1): 62-72.
- Kozak N. ve İçöz O. (1999). Turizm İşletmeciliği Dergisi'nin Turizm Literatürüne Katkısı Hakkında Bir İnceleme, *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 10, 9-17.
- Kozak N. (2001). Türkiye'de Turizm Pazarlaması Literatürünün Gelişim Süreci: 1972-1998 Yılları Arasında Hazırlanmış Lisansüstü Tez Çalışmaları Üzerine Biyo-Bibliyografik Bir İnceleme, *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 12, 26-33.
- Lawani S. M. (2009). Bibliometrics: Theoretical Foundations, Methods and Applications, *Libri. International Journal of Libraries and Information Services*, (31) 1: 294-315.

- MA J.ve Law R. (2009). Components of Tourism Research: Evidence From Annals of Tourism Research, *Anatolia*, 20(1): 62-74.
- Meyer-Arendt K. J. (2000). Commentary: Tourism geography as the Subject of North American Doctoral Dissertations and Master's theses, *Tourism Geographies*, 2(2): 2000, 140–156.
- Michael Hall C. (2011). Publish and Perish? Bibliometric Analysis, Journal Ranking and the Assessment of Research Quality in Tourism, *Tourism Management*, 32(1): 16-27.
- Palmer A. L. Sese, A. ve Montano J. J. (2005). Tourism and Statistics: Bibliometric Study 1998–2002, *Annals of Tourism Research*, 32(1): 167-178.
- Pritchard A. (1969). Statistical Bibliography or Bibliometrics, *Journal of Documentation*, 25(4): 348-349.
- Şakar G. D. ve Cerit A. G. (2013). Uluslararası Alan İndekslerinde Türkiye Pazarlama Yazını: Bibliyometrik Analizler ve Nitel Bir Araştırma, *Ataturk University Journal of Economics & Administrative Sciences*, 27(4).